

Bokanmeldelser

Paul Moxnes:
LÆRING OG RESSURSUTVIKLING I
ARBEIDSMILJØET
Pedagogisk arbeidslivspsykologi i forskning
og praksis.
ISBN 82-990746-0-6.
Institutt for sosialvitenskap, Oslo 1981.
211 sider. Pris kr. 95.00.

Anmeldt av *Bjørn-Frode Jacobsen*

Det er ikke enkelt å gi en interessant og utfordrende fremstilling av problemkomplekset læring og ressursutvikling i arbeidsmiljøet. **Paul Moxnes har maktet dette**, og i tillegg avslører han stor grad av praktisk innsikt og fortrolighet med det miljø som beskrives. I første del av boka gir han en innføring i den ideologi og teori som ligger til grunn for dagens forskning innen fagfeltet. I annen del summerer han opp den forskning og de erfaringer som er gjort når det gjelder læring og forandring i bedriftsorganisasjoner.

I den teoretiske delen legger Moxnes vekt på å beskrive læring som en prosess som varer ved hele vårt aktive liv. Vi må være villige til å se utdanning i et videre perspektiv, og utdanningsbegrepet blir satt i forhold til arbeidslivet og den læring som foregår der. Forfatteren kritiserer tradisjonell læringsteori og pedagogisk teori og praksis i skolen, og hevder at dagens skole «fjerner» seg mer enn noen sinne fra arbeidslivets virkelighet. Skolens innhold, metode og organisasjon makter ikke lenger å frembringe rekrutter som et arbeidsliv i sterk endring er tjent med. Skolen klarer heller ikke i tilstrekkelig grad å stimulere til kreativitet, nytenkning og samarbeid.

Dette er velkjent kritikk og representerer velkjente problemstillinger for de fleste som er engasjert i opplærings- og utdannings spørsmål. Svaret forfatteren gir er kort og godt at arbeidslivet selv må bli en «skole» som ivaretar disse forholdene. Moxnes dokumenterer hvilken betydning slike tiltak kan ha for utvikling

både på det personlige og miljømessige plan. Han setter forskning om læring i arbeidslivet inn i en referanseramme, og skisserer hvordan kunnskaper på dette området har nedfelt seg i f.eks. hovedavtaler og Lov om voksenopplæring.

Vi lærer av våre erfaringer, og kanskje særlig av de erfaringer vi reagerer følelsesmessig på. Moxnes understreker at erfaring alene ikke er noen garanti for læring. Det er viktig å skille mellom erfaring i seg selv og erfaringslæring. Forfatteren gjør en sammenligning mellom kunnskapsbasert læring og erfaringslæring, og legger frem en modell for erfaringslæring som absolutt står til troende.

Idéelt sett vil jeg si meg enig med Moxnes i at de to ovennevnte læringsområdene burde gis anledning til å utfylle hverandre og bidra til en mer fundamental forståelse og perspektivrik læring. En læringsform som trekker på innsikt i begge disse læringsområdene er det sannsynligvis lettere å introdusere i arbeidslivet enn i skolen.

Erfaringslæring slik Moxnes definerer den, er en læring som først og fremst gjelder enkeltmennesket. Men Moxnes understreker også betydningen av at enkeltindividets læring nedfelles i organisasjonen, og slik kan bli retningsgivende for organisasjonsmedlemmenes senere handlinger.

Når Moxnes behandler temaer som: Voksne som lærer, livslang læring i arbeidsmiljøet, læring og industrielt demokrati, innholdslæring versus prosesslæring, så gjøres det med et vell av eksempler fra psykologisk, pedagogisk og annen samfunnsfaglig forskning. Egentlig er det lite nytt i det som trekkes frem, men det er gjort på en redelig og oversiktlig måte. Ikke minst klarer Moxnes å gjøre dette uten at det blir kjedelig og knitrende tørr akademisk lesning.

Det fremgår av forfatterens intensjoner med boka at den ikke er ment å skulle gi noen teoretisk analyse. Likevel tror jeg at en mer analytisk og kritisk gjennomgang ville ha forhindre det inntrykk som nå lett manifesterer seg, og som lesere bør advares mot: At den ideologi og teori som beskrives er den eneste rette — eller at den i det minste burde være det. Jeg kunne derfor ønske at stoffet ble

presentert på en mer analyserende måte. Muligens er dette ønsket kun et resultat av ens akademiske forfengelighet, men jeg tror det kunne ha gjort fremstillingen ytterligere interessant og tankevekkende. Likeledes vil jeg hevde at det ville ha virket mer engasjerende og gitt et bredere grunnlag for diskusjon dersom ulike ideologier var blitt satt opp mot hverandre.

I den delen av boka som omhandler forskning og erfaring, gir Moxnes en fin oversikt over forskningsmetoder såvel som forskningsresultater gjennom sin beskrivelse av ulike forskningsprosjekt. Igjen er det snakk om en beskrivelse uten noen særlig dypere analyse. For mange vil de fleste av de prosjektene han drar frem være vel kjente, f.eks. Samarbeidsprosjektet LO/NAF, Skipsprosjektet og Volvo-prosjektet, og disse eksemplene på aksjonsrettete forsknings- og utviklingstiltak bringer vel lite nytt inn i debatten. Det synes jeg imidlertid hans beskrivelser av prosjekter som bygger på deltakende observasjon gjør.

Kanskje det særlig er den innbyrdes sammenheng som han får frem i sin gjennomgang av forskningen som gjør at jeg finner denne delen av boka interessant og lærerik. Men også det at Moxnes her diskuterer et uhyre viktig problem: Dilemmaet mellom forskerrollen og konsulentrollen og forholdet forsker/konsulent/oppdragsgiver. De eksemplene Moxnes trekker fram illustrerer klart og tydelig samfunnsviterens problemer med forandringsarbeidet i en bedriftsorganisasjon. Når forskeren tar på seg rollen som tilbakefører av nyheter — ubehagelige for makthaverne — blir samarbeidet med oppdragsgiveren brutalt avsluttet: Gjennomgåelsen av forskning og erfaring er dessuten grundig, og så langt jeg kan bedømme, svært dekkende for det som har vært gjort på fagfeltet de senere årene.

Det kommer klart fram i Moxnes' beskrivelse av de ulike forskningsprosjektene at de ikke har lyktes i så stor grad som forventet. Dette får Moxnes til å stille det viktige spørsmålet: Hva er det som hemmer personer i å engasjere seg i egen læring og utvikling?

For å klargjøre hvilke faktorer som enten positivt eller negativt virker inn på menneskers evne eller vilje til å lære noe, utvikle seg og

praktisere dette i arbeidsmiljøet, gir Moxnes en bred oversikt over aktuelle forskningsresultater og erfaringer. Han beskriver faktorer som hemmer eller fremmer læring i forhold til tre hovedområder som har stor praktisk innflytelse på læring: Det personlige, det mellommenneskelige og det organisatoriske.

Når det gjelder det personlige området diskuterer han hvilken betydning faktorer som selvbildet, angst, trygghet, psykologisk behov etc. har for læring. På det mellommenneskelige området er det arbeidsgruppens virkninger, betydning av feedback, normer, forhold til nærmeste overordnede etc. som diskuteres. Og på det organisatoriske området behandler Moxnes virkningen av faktorer som struktur, organisasjonsform, belønningssystem, kommunikasjon og ledelse. Han understreker videre at samfunnsfaktorer har stor innflytelse på alle disse tre områdene, og samfunnsfaktorene blir trukket fram og forklart som en overordnet faktor når det gjelder læring for de mange.

På bakgrunn av en slik gjennomgang av nødvendige betingelser for læring, gir Moxnes en god og fyldig presentasjon av viktige prinsipper for læring.

Denne delen av boka er av stor interesse og verdi for alle som er engasjert i opplæring, enten det er i formelle utdanningsinstitusjoner eller i arbeidslivet. Problemstillingene er behandlet av mange forfattere, men Moxnes' styrke er at han gir en grundig og oversiktlig oppsummering av kunnskapen på dette feltet, samtidig som det er **rivende godt fremstilt**.

Til slutt i boka gir Moxnes perspektiver på videre forskning. Her tar han opp til diskusjon hvilke kriterier forskningen bør bygge på; han prøver å antyde hva forskningen på dette feltet kan bidra med, og han diskuterer forskerens rolle i utviklings- og endringsarbeidet. De perspektiver som skisseres, og de forslag som stilles, er naturlig nok av generell natur. Men jeg vil understreke betydningen av at en slik debatt som det Moxnes legger grunnlaget for, kommer i gang. Han hevder f.eks. at den videre forskning bør springe ut fra en forskerrolle bygd på prinsippet om eksplorasjon og oppdagelse, fremfor aksjon, etterprøving, ut-

redning eller hypoteseprøving. Dette synes å danne et interessant utgangspunkt for en nødvendig diskusjon av forskerrollen. Kanskje det også kan virke stimulerende på forskningen innen fagfeltet og bringe den inn i nye spor.

Jeg har tidligere nevnt at Moxnes skriver klart, velstrukturert og godt. Jeg nevner det gjerne igjen. Bokas styrke er at den på en oversiktelig og lettfattelig måte behandler sentrale problemstillinger mht. læring i arbeidsmiljøet. Deler av den gir neppe mye ny kunnskap til erfarne forskere, opplæringsledere eller konsulenter i arbeidslivet. Men det er den helhetlige sammensetningen av kunnskap som burde gjøre den interessant også for denne gruppen mennesker. Boka synes å være mest verdifull for den som ønsker å få et videre perspektiv på sine erfaringer, og organisere sine erfaringer og kunnskaper på en mer helhetlig måte. Den gir ikke noen dyptpløyende analyse av problemene, og er derfor i seg selv neppe noe tungtveiende bidrag i strevet mot ny kunnskap. Men den gir oversikt og innsikt som er nødvendig i den diskusjonen jeg tror vil komme, og slik vil boka indirekte bidra til ny kunnskapsutvikling.

Og kanskje ikke minst viktig: Boka tar for seg et tema som opptar folk flest i arbeidslivet på en slik måte at den også blant mine kolleger burde kunne skape interesse og øket grad av miljøfortrolighet med et sentralt, praktisk fagfelt.